

תתרפר

בן ציון מאיר חי עוזיאל, ראשון לציון, הרב הראשי לארץ ישראל.

אם כהן רשאי להתגייס (לאות סי קכח)

לכבוד ידידנו הרב"ג ... טבא דמשפטים
וכר הלל פוסק יצ"ו.

א) בהפוסק סימן תתרמ"ה, נשאל אם
כהן רשאי להתגייס לצבא, בשאלה זאת
חשף הרב"ג העורך את ידו הטובה והעלה
לדינא שאין שום צדק לכהן להשתמט מ-
מנה ומחייב כל אחד לילך במסירות נפש
וכולם כשישובו לביתם הם קדושים וט-
הורים והם ראויים אפילו לכהונה גדולה.
ולפי ששאלה זאת היא דבר בעתו מצאתי
חובה לעצמי לתת גם אני את דעתי ואור-
מר בעזרת צור המדתי.

בגמרא איבעיא להו כהן מהו ביפת
תואר, חידוש הוא לא שנא כהן לא שנא
ישראל או דלמא שאני כהנים דרבה בהם
מצות יתירת כו', רב אמר מותר דהא לא
דברה תורה אלא כנגד היצר. (קידושין
כא:).

וכן פסק הרמב"ם ז"ל: הכהן מותר ב-
יפת תואר בביאה ראשונה, שלא דברה
תורה אלא כנגד היצר אבל אינו יכול
לישאנה אחר כך מפני שהיא גיורת. הל-
כות מלכים פ"ח ה"ב).

מכאן למדנו שהכהן נמצא בעורכי מל-
חמה שהרי לא התירה תורה יפת תואר
אלא בשעת שביה. (קידושין שם הרמב"ם
שם ה"ב).

ואם הכהן אינו הולך למלחמה, מה מ-
קום להתיר לי יפת תואר. וכן כתב המר-
דכי ז"ל: אמנם אין להביא ראיה (דכתן
המגרש את אשתו על תנאי ולא נתקיים
תנאו). מכל היוצא למלחמת בית דוד וכו'
דהא גם כהנים היו עמםם ולכל הפחות
צריך להיות עמםם כהן אחד, הקורא מי
האיש הירא ורך הלבב, דא"כ מה שאל
התלמוד (פ"ק דקידושין כהן מהו ביפת

תואר תיפוק ליה דכהן היה במלחמה דגם
כהן משוח היה במלחמה, אלא ודאי לצ-
קאי עליה, דשמא היה חוזר לביתו ולא
היה נכנס בעורכי המלחמה. גם בגדון זה
לא תפשוט ועוד דיש מפרשים דההוא ד-
כל יוצא למלחמת בית דוד שהיו נותנין
גט גמור. (מרדכי גיטין סוף פרק מי ש-
אחז).

והנה לשון זה מגומגם מאד ונראה לי
שטעות סופר נפלה בו וצריך להגיה. דאם
לא כן מה שאל התלמוד וכר' דגם כהן מ-
שוח היה במלחמה, והכי פירושו שאם
לא תאמר כן שמ"ש כל היוצא למלחמת
בית דוד שהוא גם על הכהנים והיינו מ-
שום שאין הכהנים יוצאים למלחמה מה
שאל התלמוד מהו ביפת תואר תיפוק ליה
שאין נוהג בו דין יפת תואר הואיל ולא
היה במלחמה. ולכך אפילו אם נמצא ב-
עורכי מלחמה לא התירה לו תורה יפת
תואר שיתגרה ביצר הרע לקחת לו יפת
תואר, שמא תאמר שמה שהתירה תורה
יפת תואר לכהן היינו לכהן משוח מלח-
מה, זה אינו דגם כהן משוח כיון שאינו
חייב במלחמה היה חוזר לביתו ולא נכ-
נס בעורכי המלחמה. ולכך לא הותרה לו
יפת תואר.

מכאן מוכח ודאי שהכהנים היו במל-
חמה ולפיכך הותרה להם יפת תואר כלכל
איש מישראל. הלכך מה שאמרו כל היר-
צא למלחמת בית דוד וכו' היא גם על ה-
כהנים. ומכל מקום מסיים המרדכי גם ב-
גדון זה לא תפשוט כלומר גם אם נניח
שכהנים היו בעורכי מלחמה וממילא כת-
בו גט לנשותיהם אין להוכיח מזה שמר-
תרת לו אשתו שכתב לה גט על תנאי
דיש לומר שכתבו להם גט כדי להתירם

פנינו היה צריך לומר שלשה עשר אלף.
 על קרישית זאת עמד הרא"ם וכתב:
 ושם יש לומר: אפרים ומנשה לא נקראו
 שבטים רק לנחלת הארץ בלבד, לכן בי
 מרגלים שהיו בעבור נחלת הארץ נחשבו
 כשני מטי. ופה שלא היה רק לנקמת
 ה' לבד אינם נקראים רק שבט אחד.
 ודבריו נכונים מאד שלנחלת הארץ כיון
 שהלויים לא לקחו חלק מיוחד לשבטם
 אינם נמנים בכלל מטות ישראל.

אבל לכבוש הארץ שהיא מצוה מוטלת
 על כל ישראל אין שבט הלוי פטורים
 כימנה כמו שאינם פטורים מכל המצוות
 וכל מלחמה לכבוש הארץ היא נקראת
 מלחמת ה' כאמור כי מלחמות ה' אדוני
 נלחם. (שמואל א' כ"ה כ"ח).

ואחרי שראינו שהכהנים הם מעורכי
 מלחמה וכדאמרן מסיגיא דסוטה, מתברר
 בלי כל ספק שהגירסא שלפנינו בספרא
 להביא שבטו של לוי היא נכונה ומתור
 צת כדברי הרא"ם. ולפי זה מ"ש הרמב"ם
 ז"ל: לפיכך הובדלו (הלויים) מדרכי העו
 לם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא
 נוטלין ילא זוכין לעצמם. (ה' שמיטה ויר
 בל פ"ג ה' י"ב).

כוונתו היא ברורה שאין עירכין מל
 חמה שבטית ככל שאר השבטים שאחרי
 חלוקת הארץ בימי יהושע ואחריו אבל
 במלחמת הכבוש וכן במלחמת הרשות
 שכל ישראל נלחמים חייבים להתגייס גם
 הכהנים ככל ישראל.

ובמלחמתנו זאת שאחרים קראו אותה
 עלינו להשמידנו ולשעבד את פלטתנו
 למרותם ישלטונם אין כל ספק בדבר שכל
 איש מישראל לרבות כהנים ולויים חייבים
 להתגייס בה גם מדין מלחמת ה' שהיא
 ירושת הארץ יגם מדין לא תעמוד על דם
 רעך. וכמו שהעלה להלכה הר"ה"ג הפיסק
 יצ"ו וה' עמו שהלכה כמותו. וקדוש יש
 ראל ה' צבאות שמו יצא בצבאיתנו ויה
 דוף את אויבינו מפנינו כיעידו מפי נביא
 קדשו ה' כגביר כאיש מלחמות יעיר קנאה

מעגון וכמו שכן צריך לומר להיש מפר
 שים שהיו נותנים גט גמור. וזה נראה לי
 פשוט וברור בכוונת דברי המרדכי.

מדברי המרדכי למדנו: דהכהנים היו
 מעורכי מלחמה כישראל, ומכאן מוכח ש
 היו חייבים לצאת למלחמה ככל ישראל
 דלא מסתברא לומר שהתירה תורה יפת
 תיאר למתנדבים למלחמה אלא אדרבא
 אינם רשאים להתנדב כדי שלא לביא ליר
 די תקלה ביפת תואר.

על כל פנים מסוגין דקידושין מוכח ל
 הדיא דכהנים היו מעורכי מלחמה. וכן
 מיכח מדברי המרדכי וכמו שכן העלה
 הר"ה"ג הפיסק יצ"ו.

ולע"ד נראה ראיה מפורשת לזה מדגרי
 סינן: אלמנה לכהן גדיל גרושה וחלוצה
 לכהן הדיוט וכו' לא היה חוזר (סוטה
 מב). ועיד אמרי: לא לקח ולא לקחה פ
 רט לאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה
 לכהן הדיוט. (שם מד).

וכן פסק הרמב"ם ז"ל: המאיר אשה
 האסורה עליו כגון אלמנה לכהן גדול ג
 רושה וחלוצה לכהן הדיוט אינו חוזר.
 (הלכות מלכים פ"ז ה"ח).

מכאן ראיה מפירשת ומכרעת דכל ה
 כהנים ואפילו כהן גדול עצמי הם מעורכי
 נלחמה. במלחמת הרשות ואין צריך ליר
 מר במלחמת מצוה.

יתמהני טובא על המרדכי שהביא ראיה
 כדייקא דגמרא ולא הביא ראיה מהלכה
 מפירשת זאת.

שבתי וראיתי שדבר זה הוא הלכה ק
 דומה מפורשת, תמן תנינא החלצו מאת
 כב אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נק
 מית ה' במדין אלף למטה אלף למטה לכל
 מטות ישראל. ר"ע אומר מה תלמוד לומר
 לכל מטות ישראל להביא שבטו של לוי.
 (ספרי ופירש"י במדבר ל"א ד') והנה
 הגר"א ז"ל הגיה להוציא שבטו של לוי.
 וזה משום דקשיא ליה מקרא דבתריה
 וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים
 עשר אלף. ואם איתא כגירסת הספרי של

יריע אף יצריח על אויביו יתגבר.

ג) אתאן לסעיף ב' שבשאלה זאת והוא שפיכות דמים שבמלחמה. הרה"ג הפוסק יצו הזכיר בדבריו מה שכתבתי בעניותי בדין הורג עכ"ם שהיא עובר על לא תרצח וחייב מיתה בידי שמים. (משפטי ער זיאל מהדו"ת או"ח ס. ו). וכתב אבל ב" נידון דידן מידה שמצוה להתגייס ולצאת בכלי זין ולחלל שבת.

ודבריו נכונים מאד וכבר כתבתי בח' שובתי להרב פקלמאן שהעתקה אני מצ' רף בזה. (היא לו נדפסה בס' תתרטו) שלא דוקא במערכות המלחמה אלא כל שנמצאים אנו במצב מלחמה מו" תר להרוג את הגוי מדין הבא להירגך השכם להרגו כי במצב מלחמה חשודים הם להרוג את כל יהודי הבא לידם (עיין ע"ז כ"ו: תוד"ה ולא מירידין) וכל שכן בשעת מלחמה ממש רוצה לומר במערכות מלחמה ודאי שמותר ומצוה להרוג שהלא זו היא מצותה של המלחמה.

צא ולמד ממ"ש הרמב"ם ז"ל: וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יח' שוב באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרו" נם מלכי ויפנה מכל דבר למלחמה וכו' ולא עוד אלא שכל דמי ישראל תלוין בצוארי ואם לא נצח ולא עשה מלחמה ב'

כל לבו ובכל נפשו. הרי זה כמו ששפך דמי הכל שנאמר: ולא ימס את לבב אחיו כל' בבו והרי מפירש בקבלה וארור מונע חרבו מדם וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש שם ה' בלבד מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה וכו' שנאמר כל מלחמות ה' אדוני נלחם ורעה לא תמצא בך. (הלכות מלכים פ"ז ה"ו).

מכאן תשובה לסעיף ג' וד' בדין טומ' את כהן ותשובה לנשיאת כפים. שכיין ש' מצוה עליו לעמיד בעורכי המלחמה הרי היתר לו להטמא לכל טומאה הכרוכה ב' מלחמה ואינו צריך לתשיבה. כי אין הוא אלא עושה מצית ה' והרי הוא בכהינתו השלמה ככל בני אהרן לישא את כפיו ולברך את עם ה' בברכת כהנים המפור' שת בתורה שהיא לעם ישראל ולכהנים המברכים כאמור: ושמנו את שמי על בני ישראל ואני אברכם.

והנני בברכת חג שמח וכשר ומצפה לגאולת ישראל

רצוף בזה ברכתי הלבבית והסמוקה דחג חרותנו זה שאני מקוה לחוג אותו גם בשנה הזאת כהלל ישמחה גאולתני ופדות נפשני בארץ נחלת ה' לעמו ישר' אל הי"ו.

תתרפה

יעקב משה טולידנו.

הרב הראשי לתל-אביב יפו והמחוז.

בדין יבם קומוניסט שנאבד זכרו

ההיתר בזה ואם שגיתי וכו'. ע"י תשו' הרדב"ז החדשות אלף קס"ד דיש להתירה בלי חליצה וע"י רדב"ז ח"ג סי' צ"ג בסוף וז"ל ואין לך שעה"ד גדול מזה שהמומר נאבד זכרו ולא נודע מקומו איה ונמחה שמו וקרוב אני לומר שאפי' האוסרים לא אסרו אלא בזמן שהמומר לפנינו ואפשר בחליצה ולרצותו בכסף או להטעותו וכו' וע"י כנה"ג סי' קנ"ז

כ"ה תל-אביב יום תענית אסתר תש"ח שלום וכל טוב לידיי' הרב הגאון כליל המדעים וכו' הגרי"מ טולידאנו שליט"א. אחרשה"ט וש"ת.

בגידון יבם קומוניסט הכופר בכה"ת כולה ונאבד זכרו במלחמת ויחיתת העור' למ. שפנה אלי בגידון זה פ' והיא גם צעירה לימים כבת כ"ה שנים, ואמרתי הצרי אין בגלעד אסדר לפני כת"ר צדדי